

THEOLOGIA SYSTEMATICA

Fischl Vilmos*

Budapest

Az üldözött keresztyének nemzetközi megjelenése

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának megjelenése az üldözött keresztények megsegítésében

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) 1943-ban alakult meg. Jelenleg tizenegy tagegyház (Magyarországi Református Egyház, Magyarországi Evangélikus Egyház, Magyarországi Baptista Egyház, Magyar Pünkösdi Egyház, Magyarországi Metodista Egyház, Budai Szerb Ortodox Egyházmege, Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus – Magyarországi Ortodox Exarchátus, Magyarországi Bolgár Ortodox Egyház, Magyarországi Rómán Ortodox Egyházmege, Orosz Ortodox Egyház Magyar Egyházmegeje – Moszkvai Patriarchátus, Szent Margit Anglikán/Episzkopális Egyház) és további húsz egyház, illetve főleg egyházakhoz kötődő szervezet testvéri együttműködése adja a közös munkát. A Magyar Katolikus Egyház (is) megfigyelő-együttműködő tagja a szervezetnek. A magyarországi evangéliumi egyházak – megértve Jézus Krisztus főpapi imájának az őt követők egységére késztető, *hogy mindnyájan egyek legyenek* (Jn 17,21) üzenetét – hozták létre az egyházak e szövetségét szent szolgálatuk hívebb betöltése és összehangolása érdekében.¹

A MEÖT együttműködési fórumot kínál a magyarországi egyházaknak és egyházi szervezeteknek, és legfontosabb feladatának az egyházak közötti együttműködés erősítését és a Jézus Krisztusról való közös bizonyoságtételt tekinti. Évente számos rendezvényt, országos és regionális konferenciát szervez, amelyek közül kiemelkedik a minden év januárjában sorra kerülő ökumenikus imahét előkészítése, az áprilisi Ortodox Keresztény Egyházi Napok és az októberi Országos Protestáns Napok megszervezése. A MEÖT a genfi székhelyű Egyházak Világtanácsának (World Council of Churches – WCC) magyarországi nemzeti szervezete, és társult tagja a szintén genfi székhelyű Európai Egyházak Konferenciájának (Conference of European Churches – CEC), amelyen keresztül részt vesz az Európai Unió és az Európa Tanács mellett működő egyházi

* Fischl Vilmos (Békéscsaba, 1972) evangélikus lelkész, külügyi szakértő, a hadtudomány (PhD) doktora, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem tudományos főmunkatársa, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának főtitkára.

¹ Vö. A MEÖT-ről. In: *Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa*. <https://www.meot.hu/index.php/meotrol-m/> (2019. szept. 1.).

képviselő munkájában. A MEÖT széles körű nemzetközi kapcsolatokat tart fenn az öt kontinens nemzeti egyháztanácsaival és nemzetközi egyházi szervezeteivel, koordináló szerepet vállal a magyar egyházak nemzetközi munkájában, és számos nemzetközi rendezvény szervezője Magyarországon.²

Meggyőződésünk, hogy a különböző egyházak csak testvéri közösségben tudják hitelesen hirdetni az evangélium örömhírét, és ebből a meggyőződésből az a hitbeli bizonyosság csendül ki, hogy Krisztusban egy test tagjai vagyunk.³

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa kapcsolatot tart a magyar kormánnyal, és részt vesz tagegyházain keresztül az üldözött keresztények megsegítésében.

Mit tehetnek a magyarországi egyházak a közel-keleti biztonság megteremtése érdekében?

Az utóbbi 20 évben komoly változások történtek a biztonság- és védelempolitika tekintetében. Manapság egyre többet hallunk az iszlám és a Nyugat közötti problémákról. Ezért szeretnék átfogó jelleggel foglalkozni az iszlám és a Nyugat történelmi és jelenkori kapcsolatainak és konfliktusainak bemutatásával. Foglalkozom az iszlám fundamentalizmussal, amely napjaink egyik legjelentősebb kihívása. Arra próbálok feleletet adni, hogy miként és miért harapózhatott el a radikális iszlám világ Nyugat- és Amerika-gyűlölete, mennyiben ölt ez vallási köntöst, és mennyire vehető komolyan a missziói jellege, tehát mennyiben irracionális, következésképpen milyen esélye van megállításának nyugati módszerekkel. Az iszlám tényleg a béke vallása-e? Az muszlim hittudósok és tömegek nagy része valóban annak szeretné látni. Vajon hány Oszama bin Laden támad még, aki az általános szegénység és a többi társadalmi probléma orvoslását egyedül a Nyugat kíméletlen elpusztításában véli megtalálni? Ezekkel a kérdésekkel foglalkozom publikációimban.

Az állam és az egyház vagy a politika és az egyház együttműködése vagy éppen egymástól független létezése mindig is komoly kérdéseket vetett fel a történelem folyamán. A különböző korokban más és más volt a kapcsolat az egyház és az állam, az egyház és politika között. Tanulmányomban azt vizsgálom, hogy az egyház, illetve az állam, az egyház és a politika milyen körülmények között tud együttműködni. Elemzem az egyház és az állam, az egyház és a politika feladatát, továbbá tevékenységét egymáshoz való viszonyukban. Mi lenne az egyház feladata a világban? Végezze csupán az igehirdetés, a vigasztalás és karitatív munka szolgálatát, vagy hallassa szavát a társadalom politikai-etikai véleményformálásában is? Küldetéséből fakadóan végezheti-e az egyház a maga szolgálatát, vagy csak annyit és úgy vállalhat, amennyit a különböző érdekek

² Ld. A MEÖT-ről. In: *Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa* <https://www.meot.hu/index.php/meotrol-m/> (2019. szept. 1.).

³ Uo.

diktálnak? Identitásához igazodva végezze szolgálatát, vagy csak annyit és úgy vállaljon, amennyit a társadalom kíván tőle?

2000 éves múltja során az egyház kezdettől fogva látott el karitatív, humanitárius feladatokat. Ez egyenesen következik Jézus tanításából, amely a felebaráti szeretetre hívja fel a figyelmet.⁴ Jézus tanításából az is következik, hogy nem csak a népéhez, nemzetéhez, kultúrköréhez, vallásához tartozókat segíti, hanem kivétel nélkül mindenkit, még az ellenségeit is. *Szeressétek ellenségeiteket, és tegyetek jót azoknak, akik üldöznék titeket.* (Mt 5,44)

A keresztyénség a legüldözöttebb vallásnak számít a világon. Az Egyesült Királyság külügyminisztere, Jeremy Hunt által megrendelt jelentés 2019. május 2-án közzétett időszaki beszámolója szerint a világ egyes régióiban a keresztyén-üldözés mértéke közel áll a népirtás fogalmában leírt mértékhez.⁵

„A keresztyények számának csökkenése elsődlegesen az iszlámmal való állandó konfrontációból adódott, de voltak más befolyásoló tényezők is.”⁶

Szeretnék rávilágítani arra, hogy az Európai Unió (EU), amelynek természetesen Magyarország is része, milyen módon tudna kapcsolópontokat keresni és kiépíteni az észak-afrikai, a közel-keleti és ázsiai arab, muszlim országokkal. A párbeszéd lehetőségére szeretném fektetni a hangsúlyt, különös tekintettel a diplomáciai tárgyalásokra. Vizsgálom azt is, hogy ebben a folyamatban Magyarországnak és a magyarországi egyházaknak van-e vagy lehet-e olyan speciális szerepe az EU és az észak-afrikai, közel-keleti, valamint ázsiai arab országokkal, amellyel elősegíthetné a kapcsolat stabilizálódását ezekben az országokban, és lépések történhetnének a megbékélés irányába. Az EU és Magyarország érdekei és szempontjai eltérnek a migrációs politika szempontjából. Az EU elsősorban a befogadásra helyezi a hangsúlyt, Magyarország pedig az adott ország helyi viszonyainak megfelelő segítségnyújtást részesíti előnyben. A lényeg azonban a szolidaritás, ugyanis többféle módon lehet segíteni, és az a jó, ha egymás segítségnyújtási módszerét ismerjük.

A téma aktualitása megkérdőjelezhetetlen a 2015-ben bekövetkezett migrációs hullám miatt. Az EU és benne Magyarország sem volt felkészülve egy ilyen nagyságú migrációs hullámra, amilyen bekövetkezett. A válságterületekről érkezők nagy része muszlim, kisebb része pedig keresztyén volt, amely külön kihívást jelentett a migrációval foglalkozó szakemberek számára. A magyarországi egyházak az állammal együttműködve vállalták azt a feladatot, hogy segítsék

⁴ Ld. Fischl Vilmos: Az ökumenikus segélyszervezetek működése és eredménye a konfliktusokkal terhelt területeken. In: Resperger István – Ujházi Lóránd (szerk.): *A vallási elemek jelentősége napjaink fegyveres konfliktusaiban és biztonsági kihívásaiban.* Dialóg Campus Kiadó – Nordex Kft.; Wolters Kluwer, Budapest 2019, (25–29), 5.

⁵ Ld. Brit jelentés: A keresztyénüldözés mértéke közel áll a népirtáshoz a világ egyes részein. Kitekintő – 2019. május 23. In: *Magyar Kurír.* <https://www.magyardurir.hu/kitekinto/brit-jelentes-keresztenyuldozes-mereteke-kozel-all-nepirtashoz-vilag-egyres-reszein/> (2019. szept. 1.).

⁶ Ujházi Lóránd: Az egyiptomi keresztyények biztonsági helyzete. In: Resperger István – Ujházi Lóránd (szerk.): *i. m.* (79–104) 85.

a Magyarországra érkező és hazánkon átmenő személyeket és ideiglenesen elhelyezésüket. Azonban a migráció elsősorban nem Magyarországra irányult, hanem főként a jómódú nyugat- és észak-európai országokra. Ez volt a fő oka annak, hogy Magyarország – osztozva a szolidaritásban a nyugat-európai országokkal – abban vállalt szerepet, hogy a Hungary Helps program keretében ott segít, ahol a probléma van. A magyar kormány elsőként alakította meg az üldözött keresztyének megsegítéséért felelős államtitkárságot, amely kilépett azokba az országokba is, ahonnan menekülnek az emberek, és ahol üldözik a keresztyéneket (Egyiptom, Nigéria, Szíria, Irak stb.). Vannak olyan területek, ahol a magyar kormány jobban tud segíteni az egyházakon keresztül, hiszen ezek kiépített helyi egyházi kapcsolatrendszerrel rendelkeznek.

Ahhoz, hogy megismerjük a válságterületeket látnunk kell: honnan történnek a kibocsátások, melyek azok az országok, ahonnan azért menekülnek el az emberek, mert veszélyben érzik az életüket? Vannak egyértelműen ellenőrizhető országok, mint például Nigéria, ahonnan a Boko Haram elől menekülnek a keresztyének.

Mostani kutatásomhoz olyan módszert kellett választanom, amely alkalmazásának tekintetében magában foglalja a történeti, egyháztörténeti, politikai, egyházpolitikai, biztonságpolitikai jogi és szociológiai szempontokat. Figyelembe kell venni a helyben élő keresztyén közösségek életét és hagyományait, amelyeken keresztül jobban megértjük cselekedeteiket.

Magyarország viszonya az arab országokhoz

Európa és benne Magyarország számára Észak-Afrika megkérdőjelezhetetlen jelentőséggel bír mind biztonságpolitikai, mind gazdasági (mint felvevőpiac és mint nyersanyagexportőr), mind pedig turisztikai szempontból. A globalizációval a korábban távolinak számító konfliktusok is közelivé váltak, és hatással lehetnek a mi régióinkra is. Biztonságpolitikai szempontból aggodalomra adhat okot, hogy a 2004. március 11-i madridi merényletek elkövetői között maghrebieket is azonosítottak.

Vajon ez a térség tényleg a terrorizmus melegágya lenne? Valóban igaz lenne, hogy a helyi diktátorok mindenütt sárba tiporják az emberi jogokat? Tényleg nincs remény a demokratikus intézmények meghonosítására? Ezekre a kérdésekre keresem a választ az alábbiakban.

A Közel-Kelet szintén fontos partnere az EU-nak és Magyarországnak mind gazdasági, mind turisztikai szempontból. Izrael itt geopolitikailag emelkedik ki, hiszen egyáltalán nem mindegy, hogy milyen a vezetés a környező arab országokban.

Az ázsiai arab országok tekintetében inkább beszélhetünk gazdasági kapcsolatokról, mint turisztikairól, de vannak fontos kivételek is.

A gazdasági kapcsolatokat biztonságpolitikai szempontok miatt választom el a turisztikától, mivel a gazdasági kapcsolatokban főként „csak” üzletemberekről

van szó, akik jó esetben néhány évig élnek az adott országban családjukkal. Azokban az országokban azonban, ahol turisztikai kapcsolatok is vannak, ott egy polgárháború kitörésekor az EU sokkal nagyobb kockázatnak van kitéve, mivel állampolgárai viszonylag nagyobb létszámmal tartózkodnak ott. Nem szabad elfeledkeznünk a kulturális kapcsolatokról sem. Az EU több országa is bilaterális egyezményekkel rendelkezik az arab világ több országával oktatási és kulturális területen. Magyarországnak például a kairói Magyar Kulturális Tanácsosi Hivatalon keresztül is hagyományosan jó kapcsolatai vannak Egyiptommal. Át kell értékelnünk lehetőségeinket a kialakult válsághelyzetre való tekintettel, mivel sem Líbia, sem Tunézia, de Egyiptom sem ugyanaz az ország, mint ami eddig volt. Az 1991-es öbölháború Kuvaitot is megváltoztatta. A kuvaiti emirátus átértékelte önmagát, és a veszteségek átgondolásra késztették a vezetést.

Ferenc pápa 2019. február első hetében járt hivatalos látogatáson Abu-Dzabiban.⁷ Az Egyesült Arab Emírségekben tett háromnapos látogatásának két legfontosabb eseményén a vallások között párbeszédre, a muszlim–keresztény kapcsolatok megerősítésére, Jézus tanításának követésére hívta fel hívei figyelmét, de a párbeszéd előmozdítása mellett nem feledkezett meg a térségből elüldözött több millió keresztényről sem. Ferenc pápa Jézus Hegyi Beszédének felidézésével igyekezett nyomatékot adni annak az üzenetének, hogy vallásközi párbeszédre van szükség a nemzetközi konfliktusok elhárításához. Látogatásának utolsó napján a katolikus egyházfő 135 000 ember előtt celebrált szabadtéri misét az Arab-félszigeten fekvő ország fővárosának legnagyobb stadionjában.

A szunnita arab monarchia 9,5 milliós lakosságának mintegy 90 százaléka vendégmunkás, közülük 2,5 millióra tehető a katolikusok száma, akiknek többsége a Fülöp-szigetektől és Indiából érkezett. Ferenc pápa főként hozzájuk szólhatott, amikor arról beszélt, hogy minden bizonnyal nem könnyű távol élni az ott-hontól, a család szeretetétől, amelyet talán a jövő iránt érzett bizonytalanság is tetézi.⁸

Európának stabil képet kell, illetve kellene mutatnia. Amikor Európáról beszélünk, a Nyugat kifejezést is használjuk az iszlámmal való összehasonlítás során. Ilyenkor a Nyugaton nemcsak Európát és az Egyesült Államokat értjük, hanem a kereszténységet is. Az arab világ elsősorban muszlimokból áll. Természetesen vannak olyan országok is, ahol szép számban élnek keresztények, mint például Egyiptomban, Jordániában, Szíriában és Algériában. Amikor új párbeszédéről beszélünk, nem hagyhatjuk ki a vallást. Az iszlám gondolkodásban

⁷ Ferenc pápa szentmiseje Abu-Dzabiban: Közösségeitek legyenek a béke oázisai! In: *Magyar Kurír*. Ferenc pápa – 2019. február 5. <https://www.magyardurir.hu/ferenc-papa/ferenc-papa-szentmiseje-abu-dzabiban-kozossegeitek-lyegenek-beke-oazisai> (2019. szept. 1.).

⁸ Ferenc pápa: A hit és a szeretet a keresztények legerősebb fegyvere. In: Euronews. A legfrissebb fejlemények: 05/02/2019. <https://hu.euronews.com/2019/02/05/ferenc-papa-a-hit-es-a-szeretet-a-keresztenyek-legerosebb-fegyvere> (2019. szept. 1.).

a keresztyének a „Könyv népéhez” tartoznak. Ez egyfajta tiszteletet jelent részükről. Sokan azt gondolják, hogy az arab világhoz úgy kell közeledni, hogy világnézetileg semlegesek vagyunk. Ez nagy tévedés! Ha egy tárgyaláson keresztyén emberként és a keresztyén értékrend alapján közeledem az arab (muszlim) tárgyalópartnerhez, akkor ő ezt tiszteletben tartja, mint ahogyan mi is az ő vallási hovatartozását és értékrendjét. Meglátásom szerint nem szabad úgy gondolkodnunk, hogy mivel szükségünk van olajra, ezért amit kér, például az új líbiai vezetés, azt nekünk meg kell tenni az olajért. Ez a gondolkodás nem vezet előre, hanem kifejezetten kudarcra van ítélve.

Bár Magyarország nem nagy, mégis hagyományosan jó kapcsolatai voltak és vannak is az arab országokkal. Miért? Ennek okát elsősorban a magyar emberek gondolkodásában, jó és szakszerű szakmaiságában látom. A „magyar virtusban” van valami különleges empátiás készség. Ezt az arab mentalitású emberek észreveszik, és tetszik nekik. Közép-Európa egykori kommunista országai modellként szolgálhatnak Észak-Afrika és a Közel-Kelet nemzetei számára a demokráciáért és vélemény szabadságért vívott harcukban – mondta a NATO főtitkára egy varsói konferencián.⁹ Tehát kapcsolódási pontok az arab világgal a politikán, a gazdaságon, a kultúrán (oktatáson), az egészségügyön, a sporton és a vallási értékek kölcsönös tiszteletben tartásán keresztül lehetségesek. Jövőbeli kapcsolatainkat ezekre az új alapokra kell építenünk azokkal az arab országokkal, amelyek új kormányzást és demokráciát kívánnak bevezetni. Nem szabad félni a vallástól, hanem tudomásul kell venni, hogy a vallási és politikai funkciók egybeolvadnak az iszlámban, mert ez az organikus vallás lényege. Európában ez már nincsen így, amely furcsa az arab világ számára, de ilyen furcsa nekünk is az, hogy síita és szunnita vezetőkre maga a nép is igényt tart a parlamentben és a kormányzásban.

Meglátásom szerint a népakarat fontos, és az észak-afrikai és közel-keleti országoknak meg kell adni az esélyt, hogy maguk próbálják rendezni életüket. Láttuk az eredményét az afganisztáni és iraki katonai beavatkozásoknak, amelyek sajnos azt jelentették, hogy a háború „vége” óta több ember halt meg, mint a háború előtti diktatórikus kormányzásban és a háború alatt összesen. Ezért a külső katonai beavatkozások alkalmazását illetően óvatosabban kellene eljárni, nem feledve, hogy a háború az egyre pontosabb fegyverek ellenére is nagy áldozatokkal jár az ártatlan civil lakosság körében.¹⁰

Az érintett arab országok lakossága és a külföld egyaránt kíváncsian várja, mit hoz a jövő a polgárháborúk után. A biztonságot nehéz megteremteni, és gyorsan el lehet veszíteni. Magyarország komoly erőfeszítéseket tesz azért, hogy fenntartsa az elért biztonsági szintet, és erősítse a polgárok biztonságérzetét. Jól

⁹ NATO-főtitkár: Közép-Európa modellként szolgálhat Észak-Afrika számára. In: *Hvg.hu. Világ*, 2011. március. 17. https://hvg.hu/vilag/20110317_nato_fotitkar_eszak_afrika (2019. szept. 1.).

¹⁰ Harai Dénes: *Az erőszak kultusza és a civilizáció védelme. A terrorizmus elleni küzdelem társadalmi, társadalomtudományi kérdései*. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2008, 7. Kézirat.

láthatóan a migránsválság idején ez a biztonságérzet megromlott, sokan megijedtek a hazánkon átvonuló, a jobb élet reményében nyugatra tartó tömegek látványától.¹¹

A magyar kormány Hungary Helps programja

Magyarország a Hungary Helps (Magyarország Segít) programmal iskolák, kórházak, lakóházak újjáépítését finanszírozta Irakban és Szíriában; közel-keleti és afrikai üldözött keresztény fiatalok továbbtanulását biztosítja magyarországi egyetemeken, és legújabbban ugyanezen program keretében támogatja 505 millió forinttal a Nyitott Kórházak elnevezésű szíriai humanitárius kezdeményezést.¹² Magyarország Szíria sokat szenvedett nagyvárosaiban Aleppóban, Homszban és Damaszkuszban támogat olyan kórházakat, amelyek a legszegényebb embereket látják el. A nyolcéves háború alatt az egészségügyi infrastruktúra 54 százaléka elpusztult Szíriában. Ennek eredménye az, hogy ma már több ember hal meg az egészségügyi infrastruktúra hiánya miatt, mint amennyi embert meggyilkoltak a háborúban.

A magyar és az európai embereknek is számszerűsíthető anyagi érdeke, hogy arányos humanitárius politikát folytassunk határainkon és Európán kívül is. Ez az oka annak, hogy Magyarország a Hungary Helps program keretében vállalta a szíriai keresztények megsegítését. Azáltal, hogy magyar kormány a szíriai egyházakon keresztül segíti például a kórházakat, minden szíriainak segít, hiszen oda nemcsak keresztények, hanem muszlimok is mennek.

A Hungary Helps program Magyarország összes nemzetközi humanitárius szerepvállalását keretbe foglaló kezdeményezése, amely mindenkinek igyekszik segíteni, aki a fejlődő országokban vagy a válságövezetekben segítséget szenved. Ezek közül az egyik, de nem kizárólagos prioritás az üldözött keresztények védelme. Az üldözött keresztények megsegítésének oka hármas indíttatású: humanitárius, migrációs politikai és identitásbeli. A legfontosabb ezek közül az első: a magyar kormány felismerte, hogy a keresztényüldözés napjaink egyik súlyosabb humanitárius tragédiája. A vallási üldözések 70–80 százaléka keresztények ellen történik. Ennek ellenére sem a nemzetközi politikában, sem a diplomáciában, sem a humanitárius programok terén nem kap elegendő figyelmet. A statisztikák szerint legalább 80 országot érint a keresztényüldözés, de nem tudunk mindegyikről.

¹¹ Padányi József: Új típusú biztonsági fenyegetések, Magyarország biztonsága. In: Németh Kornél – Péter Erzsébet – Kiglics Norbert (szerk.): *II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia Nagykanizsa. Tanulmánykötet*. Pannon Egyetem, Nagykanizsai Kampusz 2017, (21–28.) 27. https://uni-pen.hu/files/konferencia/2017/Teljes_konf_tanulmanykotet.pdf (2019. szept. 1.).

¹² Azbej, Tristan: A magyar kormány elsődleges feladata, hogy a magyar emberek boldogulását segítse. In: *ECHO*, 2019-01-23. <https://www.echotv.hu/hirek/2019/01/23/azbej-tristan-a-magyar-kormany-elsodleges-feladata-hogy-segitse-a-magyar-emberek-boldogulasat> (2019. szept. 1.).

A keresztyének legalább 80 országban szenvednek el népirtásszerű üldözést vagy más atrocitásokat, súlyosan diszkriminálják és korlátozzák emberi jogukat, vallási és lelkiismereti szabadságjogaikat. Ez összesen legalább 215 millió keresztyén embert érint. Becslések szerint az elmúlt tíz év alatt Szíriában kevesebb mint felére (kétmillióról nyolcszáz ezerre), Irakban ötödére (másfél millióról háromszáz ezerre) csökkent a számuk.¹³ Az Iszlám Államnak célja volt eltüntetni a keresztyén közösségeket a Közel-Keletről. Ezt végül nem sikerült kiviteleznie, most viszont a migráció elviszi a jövőt jelentő fiatalokat.

Működik egy magyar ösztöndíjprogram, amelynek az a célja, hogy résztvevői európai szintű képzést kapjanak, és utána visszatérjenek közösségeikbe. Közel 170 hallgató tanul Magyarországon hazájukban hasznosítható szakmákat, például Miskolcon iraki diákok folytatnak szénhidrogénmérnöki tanulmányokat. Feltétele a helyi egyház ajánlólevele, amely igazolja elkötelezettségüket közösségük, hazájuk iránt. A magyar adomány innen indul, és minden köztes megálló nélkül érkezik a helyi egyházakhoz; vagy közvetlenül a kincstártól, vagy pedig olyan magyar jótékonyági szervezeteken keresztül, amelyek segítenek az adott projekt helybeli lebonyolításában. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Szíriában, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet pedig Irakban fontos partnerek állandó jelenlétükkel.¹⁴

Mit tehetnek az egyházak Magyarországon? Az egyháznak továbbra is küldetését kell végeznie a kialakult európai migrációs helyzetben. A migráció igazi kihívást jelent a keresztyén közösségeknek: mennyire képesek befogadni, kezelni a különbözőségeket. Befogadni azt jelenti: szeretni, komolyan venni az embereket, lehetővé tenni mindenkinek, hogy önmaga legyen, ne érezze magát fenyegetett helyzetben azért, mert különbözik másoktól. Az egyháznak a szolidaritás jegyében kell cselekednie, hiszen ez a küldetése. Az egyház számos intézményt tart fenn az Európa határvidékeire érkező menekültek megsegítésére. Nem akarja helyettesíteni az államot, de reagálnia kell az emberi szenvedésre. Azonban azt is tudomásul kell venni, hogy minden migrációs mozgásnak legális, ésszerű kereteken belül kell zajlania, különben veszélyezteti a közrendet.¹⁵

A Magyarországi Református Egyház menekültmissziója

A Magyarországi Református Egyház (MRE) menekültmissziója évente száz menekültet integrál a magyar társadalomba. A 2006 óta működő misszió három állandó, tizenhét pályázati pénzből alkalmazott, valamint ötven-hatvan önkéntes munkatársa sokrétű munkát végez: magyar nyelvet és kultúrát tanítanak, élelmet

¹³ Antal-Ferencz Ildikó: Magyarok az üldözött keresztyénekért. 2018. 11. 23. In: *Képmás*. <https://kepmas.hu/nemzeti-kuldetesunk-az-uldozott-keresztanyek-segitese> (2019. szept. 1.).

¹⁴ Uo.

¹⁵ Fischl Vilmos: A civil szervezetek és egyházak szerepe, különös tekintettel a protestáns egyházakra. In: Orbán Balázs (szerk.): *Budapest-jelentés a keresztyényüldözésről*. Emberi Erőforrások Minisztériuma, Budapest 2017, (185–194) 192.

és lakhatást biztosítanak, a gyermekeket eljuttatják a közoktatásba, jogi segítséget adnak a menekültstátussal rendelkező külföldi, többnyire afrikai migránsoknak. Az egytől négy évig tartó képzés végén pedig, amikor a menekült már megfelelő nyelvtudással és tapasztalattal rendelkezik, a misszió munkatársai munkához segítik őt.

Ez nem látványos és gyorsan elvégezhető munka, azonban a misszió adatai szerint igen nagy határfokú, mivel többnyire 80–90, olykor pedig 100 százalékos ezeknek az embereknek az integrációja a magyar társadalomba. Nem lesz belőlük bűnöző, a misszió munkája pedig jelzi, hogy Magyarország nem idegengyűlölő. Maguk a menekültek is azt mondják, hogy a magyarok segítőkész, jószívű emberek.¹⁶ A szakemberek között vitára ad okot, hogy meddig növelhető az integrációban résztvevők száma.

A menekültstátust megkapó emberek száma 300 és 500 között volt akkor is, amikor csak néhány ezer ember érkezett Magyarországra, és akkor is, amikor már 40 000 ember lépte át a határt. Ennek oka az lehet, hogy azokról a helyekről, ahonnan valóban menekülni kell, nagyon nehéz elmenekülni. Ráadásul ezek az emberek sokéves sodródás után érkeznek Európába. Mivel ők nem akarták elhagyni otthonukat, először csak a szomszéd országba mennek, például Afganisztánból Iránba, és ott két-három évig is várják a híreket, hátha hazatérhetnek. Onnan sodródnak azután tovább, és van, hogy hét-nyolc év alatt négy országban is élnek egy-két évet. Ezeknek az embereknek tehát igen rövid idő alatt négy szokásjogot, négy rendet és úgy-ahogy, négy nyelvet kell megtanulniuk.

A menekültek között sok a vallása miatt üldözött keresztyén, ez azonban a legtöbb esetben nem derül ki. Az Európába érkezők ugyanis azt tapasztalják, hogy nem szívesen fogadnak be vallási okokból üldözött embereket. Miközben a menekültekről szóló 1951. évi genfi egyezmény¹⁷ leszögezi, hogy a vallási okokból üldözött ember menekültnek minősül, a nyugati hatóságok az európai fogadóállomásokon azt tanácsolják a menekülteknek, ne hivatkozzanak arra, hogy vallási okokból üldözik őket. Az Európai Unió mélyen hallgat a vallási üldözésekről.

A Magyarországi Evangélikus Egyház menekültmissziója

A Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) Diakóniai Osztályának számos meglévő és előkészületben lévő projektje van a menekültek megsegítésére, támogatására, és különböző területeken működik. Az evangélikus diakónia például

¹⁶ Menekültek százait integrálják a reformátusok. 2015. július 14. (Bogárdi Szabó István református püspök nyilatkozata.) In: *Mandiner* http://kereszteny.mandiner.hu/cikk/20150714_menekultek_szazait_integraljak_a_reformatusok (2019. szept. 1.)

¹⁷ 1989. évi 15. törvényerejű rendelet a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről. In: *Jogtár*: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=98900015.TVR (2019. szept. 1.)

alapszükségleteik tekintetében nyújt támogatást a menekülteknek: élelmet, valamint vizet biztosít számukra, és együttműködve a szociális ellátóhálózatokkal és a lelkigondozókkal, gondoskodik azokról a kiskorúakról, akik felnőtt nélkül érkeznek. Egy másik projekt részeként ruhaadományokat gyűjtenek gyerekeknek, fiatalokról fiataloknak szóló információt készítenek az iskolákban. Különböző nyelveken adnak információkat a menekülteknek, krízisintervenciót végeznek. Tervben van az integráció házána megnyitása, ahol a Magyarországon maradó gyermekes menekült családok egy teljes évig tartó szolgáltatást kaphatnak. A MEE Diakóniai Osztálya gyógyszereket is adományoz a rászoruló menekült gyermekeknek a Magyarországi Házi Gyermekorvosok Egyesülete segítségével.¹⁸ Számos gyülekezet és lelkész is részt vett az önkéntes munkában. A MEE kiadott egy füzetet angol, francia, illetve többek között perzsa, urdu és arab nyelven is.

Az evangélikusok Luther két birodalomról szóló tanításának jegyében különböztetik meg a világi és a lelki kormányzást. Az előbbi a politikusok, az utóbbi az egyházi vezetők felelősségi körébe tartozik. A világi politika kompetenciájába tartozó kérdésekbe – ha csak lehet –, nem kívánnak közvetlenül beleszólni.

A Magyar Katolikus Egyház menekültpolitikája

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia menekültpolitikájában segíti a rászorulókat, akik nehéz helyzetben kerülnek Magyarországra.

„A menekültek befogadásáról és segítéséről szóló felhívását készséggel és örömmel követjük. [Ferenc pápa] Szavai nagy erősítést és bátorítást jelentenek a megkezdett munkában. Köszönjük, hogy előttünk jár az Evangélium útján, és megjelöli a cselekvés helyes irányát!”¹⁹

A jelenleg kialakult menekültválság kapcsán is tisztán kell látni, hogy a katolikus egyház elsősorban az otthonuktól bármilyen okból távol lévő katolikusok lelképásztori gondozásáért felel. Az első egyházi dokumentumok és a fokozatosan kiépített egyházi intézmények tevékenységi köre is ezt támasztja alá. Emellett a Szentszék vagy a helyi egyház számos humanitárius és diplomáciai lépést tesz a menekültkérdés globális és helyi szintű kezeléséért. Az események alakulásának gyorsasága megköveteli, hogy az egyház legfőbb vezetése-irányítása „ad hoc” jelleggel is értékelést adjon. A buzdító vagy biztató jelleggel megfogal-

¹⁸ Az egyházak kísérik útjukon a menekülteket Magyarországon (Fabiny Tamás evangélikus püspök nyilatkozata). In: *World Council of Churches*, 2015. szept. 30. <https://www.oikoumene.org/en/press-centre/news-in-other-languages/the-churches-walk-with-refugees-in-hungary> (2019. szept. 1.).

¹⁹ Magyar katolikus püspökök: befogadjuk a menekülteket (Erdő Péter bíboros nyilatkozata) In: *Szemlélek*, 2016. dec. 21. http://szemlelek.blog.hu/2016/12/21/mkpk_menekultek (2019. szept. 1.).

mazott pápai és szentszéki reflexiók azonban nem jogszabályok. Inkább iránymutatásul szolgálnak a bevándorlók humanitárius és lelkipásztori ellátásában részt vevő egyházi közigazgatási szerveknek. Ez nem elhanyagolható, de nem is lehet túlértékelné a jelentőségét. Nem konkrét jogszabály-módosításokról, új intézmények kiépítéséről vagy feladatok kijelöléséről van szó, hanem alapmagatartásról, erkölcsi elvek meghatározásáról. Ráadásul az általánosan megfogalmazott elvekhez nem mindegyik helyi egyházi intézmény rendelkezik megfelelő infrastruktúrával, anyagi és személyi erőforrásokkal.

A menekültkérdés alapvetően az egyház társadalmi tanításának témakörében jelenik meg. Az egyházi dokumentumok akkor reflektáltak a társadalmi jelenségre, amikor az valamilyen történelmi és gazdasági okból aktuálissá vált, vagy az elvándorlás már általános világpolitikai és biztonsági tényezővé lépett elő. A pápai megnyilatkozások eltérő alapossággal, azaz hol több, hol kevesebb szempont figyelembevételével vizsgálják az elvándorlás kérdését. Nem feladatok a jogszabályi keretek megteremtése.

Következtetés és eredmények

Az EU arra törekszik, hogy a legális migráció kezelése és az irreguláris migráció elleni küzdelem terén kiegyensúlyozott, azaz általa megfelelőnek tartott megközelítés alakuljon ki. A migrációs áramlások megfelelő kezelése maga után vonja a tagállamokban jogszerűen tartózkodó, harmadik országbeli állampolgárok számára a méltányos bánásmód biztosítását, az irreguláris migráció elleni küzdelemre irányuló intézkedések fokozását és a harmadik országokkal való együttműködés minden területen történő elősegítését is. Az EU-nak az a célja, hogy az európai uniós polgárokéhoz hasonló, azonos szintű jogokat és kötelezettségeket állapítson meg a jogszerű bevándorlók számára.²⁰ A kérdés már „csak” az, hogy mit értsünk jogszerűségeen.

A lisszaboni szerződés értelmében a bevándorláspolitikára a szolidaritás és a felelősség tagállamok közötti igazságos megosztásának elve irányadó, ideértve annak pénzügyi vonatkozásait is (az Európai Unió működéséről szóló szerződés 80. cikke).

Végül azt gondolom, hogy a humanitárius képviselőt mind a bajba jutott családok hosszú távú, hatékony segítségének, mind az ahhoz szükséges további nemzetközi források bevonásának feltétele. A segélyprogram nemcsak humanitárius elemeket tartalmaz, hanem olyan képzési, fejlesztési tevékenységeket is, amelyek az integrációt, a hosszú távú boldogulást segítik.

A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet az elmúlt években több segélyakcióval is támogatta az Iszlám Állam elől menekülő keresztényen és más kisebbségekhez tartozó családokat a helyszínen. A szerepvállalás, illetve Magyarország humanitárius és nemzetközi fejlesztési tevékenységének elősegítése érdekében a Magyar Öku-

²⁰ Ld. *Európai Parlament* (Ismertető az Európai Unióról). http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.3.html (2019. szept. 1.).

menikus Segélyszervezet 2016 júniusában létrehozta a Külgazdasági és Külügyminisztérium támogatásával a maga humanitárius képviselőt Irakban, Erbil központtal. A képviselő tevékenységének célja, hogy további nemzetközi források bevonásával humanitárius és fejlesztési programok valósulhassanak meg a térségben a belső menekültek ellátására.

A keresztyének fenyegetettsége vitathatatlan világviszonylatban. Ez az újabb szélsőséges (radikális) szervezetek megjelenésével erősödött fel. Sajnos az erőszakos eseményekre már nemcsak a válságterületeken kerül sor, hanem azokon kívül is. A magyarországi egyházak a nemzetközi egyházi szervezetekkel és magyar kormánnyal együttműködve igyekeznek a biztonság előmozdítására, amely a következőket jelenti:

- saját belföldi kapcsolatrendszerüket erősítik továbbképzéseken, szakkonferenciákon, valamint technikai eszközökkel;
- külföldi és nemzetközi kapcsolataikat erősítik mind egyházi, mind kormányzati szinteken;
- az Egyházak Világtanácsa és a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa biztonsági kérdésekben egyeztet, és megbeszéléseket folytat a magyar kormánnyal a legmagasabb szinteken;
- a „soft policy” alkalmazást használják mind a kultúra, mind az oktatás, mind az etikai kérdések tekintetében, mint például az igazságos háború tanának tekintetében;
- az egyházi diplomácián keresztül felveszik és tartják a kapcsolatot a válságterületekkel;
- kihasználják az ökumenikus és a vallásközi párbeszéd lehetőségeit a béke megszilárdítására;
- fejlesztik a kommunikációs eszközöket;
- szükség szerint szabályozzák, felügyelik az ökumenikus humanitárius szervezeteket.

Ez a rendszer azt feltételezi, hogy az egyházi, az állami és a nemzetközi partnerek együttműködnek egymással. Felvetődik a kérdés: mennyire lesz lehetőségük a magyarországi egyházaknak és a magyar kormánynak ahhoz, hogy a jövőben is megtalálják azokat a nemzetközi kormányzati és egyházi partnereket, akikkel megfelelő módon együtt tudnak cselekedni a keresztyének védelme érdekében?

A magyarországi egyházak a következő dilemmákkal küzdenek:

- Hogyan lehetséges úgy segíteni a Közel-Keleten vagy Észak-Afrikában élő keresztyéneken, hogy az mindenki meglégedésére legyen, azokéra is, akik a migrációt támogatják, és azokéra is, akik ellenzik azt?
- Mit tehetnek a magyarországi egyházak annak érdekében, hogy a magyarországi és az adott válságterületeken élő helyi, például ukrajnai/kárpátaljai, szíriai, iraki egyházi vezetők retorikája hasonló legyen?

– Hogyan tudnak hasonló módon gondolkodni a helyi egyházi személyek, teológusok a vallásokról és a vallások közötti együttműködésről például egyházközi szinten?

Úgy gondolom, hogy az egyházaknak ma sokkal többet kellene tenniük az üldözött keresztyénekért, beleértve a nemzetközi és nemzeti szinteket is. Ugyanakkor azt is figyelembe kell venni, hogy az egyház hagyományos eszközei csak korlátozott mértékben teszik lehetővé a prevenciót és a válságkezelést.

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa arra törekszik, hogy összehangolja a magyarországi egyházak diplomáciáját, és együttműködjék az állami szervezetekkel. A biztonsági kihívások megértéséhez a történelmi előzmények bemutatása is nélkülözhetetlen.

Az egyes országokban élő keresztyének biztonsága között nagy a különbség. Adott esetben még ugyanazon térségen belül is lehetséges, hogy nem sikerül egységes állásfoglalást kialakítani. Ezért arra kell törekedni, hogy egyházi és állami kutatók együttműködve végezzenek kutatásokat az előbb említett érzékeny területeken az üldözött keresztyének lehető leghatékonyabb megsegítése érdekében.

Felhasznált irodalom

- A MEÖT-ről. In: *Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa*. <https://www.meot.hu/index.php/meotrol-m/> (2019. szept. 1.).
- Antal-Ferencz Ildikó: Magyarok az üldözött keresztyénekért. 2018. 11. 23. In: *Képmás*. <https://kepmas.hu/nemzeti-kuldetesunk-az-uldozott-keresztények-segitese> (2019. szept. 1.).
- Azbej, Tristan: A magyar kormány elsődleges feladata, hogy a magyar emberek boldogulását segítse. In: *ECHO*, 2019-01-23. <https://www.echotv.hu/hirek/2019/01/23/azbej-tristan-a-magyar-kormany-elsodleges-feladata-hogy-segitse-a-magyar-emberek-boldogulasat> (2019. szept. 1.).
- Az egyházak kísérik útjukon a menekülteket Magyarországon (Fabiny Tamás evangélikus püspök nyilatkozata). In: *World Council of Churches*, 2015. szept. 30. <https://www.oikoumene.org/en/press-centre/news-in-other-languages/the-churches-walk-with-refugees-in-hungary> (2019. szept. 1.).
- Brit jelentés: A keresztyenüldözés mértéke közel áll a népirtáshoz a világ egyes részein. Kitekintő – 2019. május 23. In: *Magyar Kurír*. <https://www.magyardkurir.hu/kitekinto/brit-jelentes-keresztényüldozes-merteke-kozel-all-nepirtashoz-vilag-egyreszein/> (2019. szept. 1.).
- Európai Parlament* (Ismeretők az Európai Unióról). http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.3.html (2019. szept. 1.).
- Ferenc pápa: A hit és a szeretet a keresztyének legerősebb fegyvere. In: Euronews. A legfrissebb fejlemények: 05/02/2019. <https://hu.euronews.com/2019/02/05/ferenc-papa-a-hit-es-a-szeretet-a-keresztények-legerosebb-fegyvere> (2019. szept. 1.).
- Ferenc pápa szentmiseje Abu-Dzabiban: Közösségeitek legyenek a béke oázisai! In: *Magyar Kurír*. Ferenc pápa – 2019. február 5. <https://www.magyardkurir.hu/ferenc-papa/ferenc-papa-szentmiseje-abu-dzabiban-kozossegeitek-legyenek-beke-oazisai> (2019. szept. 1.).

- Fischl Vilmos: A civil szervezetek és egyházak szerepe, különös tekintettel a protestáns egyházakra. In: Orbán Balázs (szerk.): *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről*. Emberi Erőforrások Minisztériuma, Budapest 2017, 185–194.
- Fischl Vilmos: Az ökumenikus segítségnyújtó szervezetek működése és eredménye a konfliktusokkal terhelt területeken. In: Resperger István – Ujházi Lóránd (szerk.): *A vallási elemek jelentősége napjaink fegyveres konfliktusaiban és biztonsági kihívásaiban*. Dialóg Campus Kiadó – Nordex Kft.; Wolters Kluwer, Budapest 2019, 25–29.
- Harai Dénes: *Az erőszak kultúrája és a civilizáció védelme. A terrorizmus elleni küzdelem társadalmi, társadalomtudományi kérdései*. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2008, 7. Kézirat.
- Magyar katolikus püspökök: befogadjuk a menekülteket (Erdő Péter bíboros nyilatkozata) In: *Szemlelek*, 2016. dec. 21. http://szemlelek.blog.hu/2016/12/21/mkpk_menekultek (2019. szept. 1.).
- Menekültek százait integrálják a reformátusok. 2015. július 14. (Bogárdi Szabó István református püspök nyilatkozata.) In: *Mandiner* http://keresztény.mandiner.hu/cikk/20150714_menekultek_szazait_integraljak_a_reformatusok (2019. szept. 1.)
- NATO-főtábornok: Közép-Európa modellként szolgálhat Észak-Afrika számára. In: *Hvg.hu. Világ*, 2011. március. 17. https://hvg.hu/vilag/20110317_nato_fotitkar_eszak_afrika (2019. szept. 1.).
- Padányi József: Új típusú biztonsági fenyegetések, Magyarország biztonsága. In: Németh Kornél – Péter Erzsébet – Kiglics Norbert (szerk.): *II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia Nagykanizsa. Tanulmánykötet*. Pannon Egyetem, Nagykanizsai Kampusz 2017, (21–28.) 27. https://uni-pen.hu/files/konferencia/2017/Teljes_konf_tanulmanykotet.pdf (2019. szept. 1.).
- Ujházi Lóránd: Az egyiptomi keresztények biztonsági helyzete. *A vallási elemek jelentősége napjaink fegyveres konfliktusaiban és biztonsági kihívásaiban*. Dialóg Campus Kiadó – Nordex Kft.; Wolters Kluwer, Budapest 2019, 79–104.
1989. évi 15. törvényerejű rendelet a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről. In: *Jogtár*. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=98900015.TVR (2019. szept. 1.)

* * *

The role of the Ecumenical Council of Churches in Hungary in supporting persecuted Christians

The author is a senior research fellow of the National University of Public Service and General Secretary of the Ecumenical Council of Churches in Hungary. He is an expert in international affairs, a Lutheran pastor, holding a PhD in Military Sciences. The author explores how the churches in Hungary can cooperate with the state in order to create security in Hungary and in other parts of the world. Readers may gain an understanding of the tasks and services of the Ecumenical Council and its member churches in Hungary with special regard to the helping of the persecuted Christians.

Keywords: oikumene, churches, the West, Christianity, refugees, migration.